

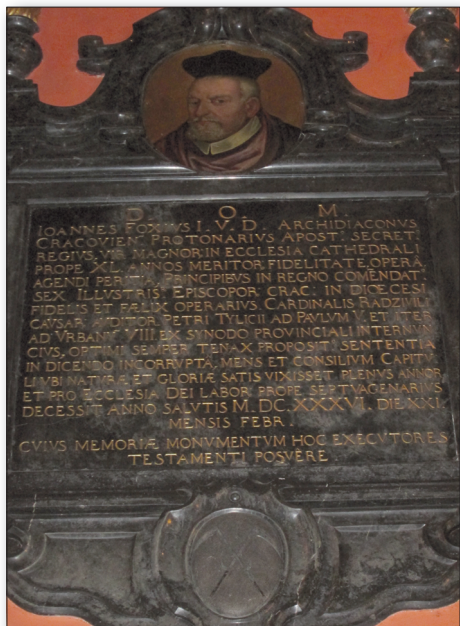
FOX JAN

(ur. 1566 r., zm. 21 II 1636 r.)

Zdaniem m.in. T. Słowikowskiego Jan Fox urodził się na Kazimierzu koło Krakowa w rodzinie mieszczańskiej pochodzącej zapewne ze Szkocji (może z Niemiec). Rodzicami byli Joachim i Katarzyna (zm. 13 września 1602 r.), dziadek Stanisław piastował urząd rajcy kazimierskiego. Używał herbu: w tarczy dwie kosy skrzyżowane drzewcami. Z kolei W. Urban na podstawie zapisek w aktach rektorskich, gdzie stwierdzono, że Fox z powodu swego ubóstwa musiał pożyczać ubranie niezbędne w poselstwie, wykluczył jego kazimierskie pochodzenie z rodziny patrycjuszowskiej. Uznał, iż prawdopodobnie pochodził z Krakowa. W rzeczywistości studentami i gradułami Wydziału Filozoficznego było dwóch Janów o nazwiskach Fox, z Kazimierza oraz Krakowa. Ten drugi magisterium sztuk uzyskał trzy lata po późniejszym doktorze Janie z Kazimierza. Niezwykle pracowity, energiczny, dobry organizator, wielokrotnie musiał swymi zdolnościami przezwyciężać niechęć, z jaką spotykał się z powodu swego plebejskiego pochodzenia.

Edukację odbył na Uniwersytecie Krakowskim, gdzie rozpoczął studia z bratem Joachimem w semestrze letnim 1581 r., uiszczając opłatę w wysokości 2 groszy. Bakałarzem sztuk został w 1586, a magisterium zdobył za dziekanatu Marcina Szlach-

cińskiego w 1588 r. Rozpoczął wykłady na Wydziale Filozoficznym, komentując *Mowy* Cyserona i filozofię Alberta Wielkiego. Jednocześnie studiował prawo i był najwybitniejszym uczniem Mikołaja Dobrocieskiego. Od 1590 r. studia kontynuował we Włoszech, m.in. w Rzymie. Po powrocie jego mistrz Mikołaj Dobrocieski wspólnie z biskupem Jerzym Radziwiłłem zapewnili mu promocję doktorską, która odbyła się 27 października 1593 r. w kościele Mariackim w Krakowie. Profesorem praw nowych był już w 1590 r. Od 1593 r.

Epitafium Jana Foxa w katedrze wawelskiej, Kraków.

Fot. Mateusz Mataniak

wykładał *Instytucje* Justyniana. W semestrze zimowym 1599/1600, już jako kanonik krakowski i audytor kardynała, wpisał się do albumu nacji polskiej w Padwie.

Zapewne z powodu licznych obowiązków kościelnych Jan Fox nie angażował się w działalność organizatorską na uniwersytecie. W 1608 r. został powołany przez zamierzającego zreformować wszechnicę biskupa Piotra Tylickiego do komisji wizytacyjnej. Próba biskupiej kontroli zakończyła się niepowodzeniem wskutek zdecydowanego oporu rektora Adama Fałęckiego i części kadry profesorskiej. Finansowo Fox wspierał Kolegium Mniejsze.

W *Bibliografii* Estreichera zanotowano 14 publikacji autorstwa Jana Foxa. Większość z nich to pisma okolicznościowe, wydawane na cześć mężów Kościoła, w tym kardynała Jerzego Radziwiłła, biskupa Bernarda Maciejowskiego, biskupa Marcina Szyszkowskiego, biskupa kujawskiego Jakuba Zadzika, kardynała Jana Alberta Wazy, prymasa Jana Wężyka. Wraz z M. Kłocińskim i S. Nucerynem wydał rytuał kościelny (1634).

Jan Fox z wielką energią działał także na rzecz Kościoła krakowskiego. Jak podaje T. Słowikowski, w lutym 1584 r. został audytorem biskupim, w grudniu t.r. altarystą ołtarza Bożego Ciała w kościele Mariackim w Krakowie, od lipca 1594 r. plebanem w Raciborowicach, od grudnia t.r. kanonikiem i scholastykiem skalbmierskim. Od 1599 r. był kanonikiem krakowskim, w 1607 r. został protonotariuszem papieskim, a w 1615 r. archidiakonem katedry krakowskiej i spowiednikiem uposażonym drugą ministerią altarii Poczęcia NMP w kaplicy biskupa Jana Konarskiego w tejże katedrze. Trzykrotnie posłował do Rzymu: w 1610 r. został wysłany przez biskupa Piotra Tylickiego do papieża Pawła V, w 1628 r. – oddelegowany przez synod krakowski, z kolei w 1631 r. posłował z ramienia Jana Wężyka. W latach 1621–1628 przewodniczył pracom komisji, która opracowała zbiór statutów diecezjalnych, znanych jako *Zbiór Jana Wężyka*. W 1634 r. na synodzie piotrkowskim zastępował kardynała Jana Alberta Wazę. Od 1618 r. swój czas dzielił między obowiązki uniwersyteckie, kościelne i pracę w charakterze sekretarza królewskiego. W 1624 r. jako archidiakon został powołany do komisji mającej na celu ugodowe zakończenie sporu między rajcami krakowskimi a pospółstwem.

Był fundatorem murowanego kościoła w Biezanowie, dwóch penitencjarii w katedrze krakowskiej oraz darczyńcą dla kościoła Bożego Ciała na Kazimierzu. Ufundował tzw. *Catechista Foxianum*, legat na wspólny stół w Kolegium Mniejszym, którego członkowie zobowiązani byli z tego tytułu do niedzielnego wykładu katechizmu w kolegiacie św. Anny. Na rzecz uniwersytetu legował także swą bibliotekę, obejmującą dzieła prawnicze i literatury antycznej.

Zmarł 21 lutego 1636 r. na Kazimierzu koło Krakowa. W ufundowanym przez egzekutorów jego testamentu epitafium w katedrze wawelskiej wysławiono jego zaangażowanie w pracę na rzecz Kościoła krakowskiego.

AUJ rkps 18 s. 145; BJ rkps 220 k. 50v-52, 53v; BJ rkps 5359 II t. 3 k. 204–206v; ANP nr 252; AS 3 s. 122; CDUC 5 nr 493, 509, 220; Muczkowski Statuta s. 232, 234, 238, 239; Starowolski Monumenta s. 28, 200; Barycz Historia s. 521–524, 586–587; J. Bieniarzówna, *Mieszczanstwo krakow-*

skie XVII w., Kraków 1969, s. 115; Estreicher Bibliografia 16 s. 271–273; K. Borowczyk, *Foks Jan*, EK 5, kol. 365–366; Historia BJ s. 167–168, 204, 264; Łętowski Katalog 2/2 s. 235–237; Krukowski Szkolnictwo s. 183, 188, 193–194, 199, 268; Michalewiczowie 1 nr 619 s. 331; Michalewiczowie 5/2 nr 86 s. 9, nr 110 s. 95; E. Ozorowski, *Foks Jan*, SPTK 1 s. 480–481; T. Słowikowski, *Fox Jan*, PSB, t. 7, Kraków 1948–1958, s. 69–71; Sondel Słownik UJ s. 408; W. Urban, *Akademia Krakowska w latach 1549–1632* [w:] *Dzieje UJ* s. 257, 299.

Maciej Mikuła